

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра психології

МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«Фестиваль психологічної науки»

14 листопада 2024 року

Київ-2024

УДК 159.9:331.326.2(08)

Фестиваль психологічної науки: зб. матеріалів Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, Київ, 14 листопада 2024 р. Київ: НУБіП України, 2024. 111 с.

ISBN 978-617-8368-32-6

Збірник укладено за матеріалами Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Фестиваль психологічної науки», проведеної кафедрою психології гуманітарно-педагогічного факультету НУБіП України. У межах конференції відбувся діалог між здобувачами-психологами, здобувачами та викладачами, майбутніми психологами та здобувачами інших спеціальностей, що сприяло аналізу ролі психології в житті сучасного українського суспільства, розумінню сутності професійної діяльності психологів. Наповнення рубрик збірника відповідає основним напрямам роботи конференції.

Для студентів, психологів-практиків, аспірантів, а також усіх, хто цікавиться психологією.

Редакційна колегія:

Тонха О. Л., д-рка с.г. наук, проф. (голова), Савицька І. М., канд. філол. наук, доц. (співголова); Мартинюк І. А., канд. психол. наук, доц. (співголова); Шевцова О.М., канд. психол. наук. (секретарка).

Схвалено до друку на засіданні вченої ради гуманітарно-педагогічного факультету, протокол № 5 від 20.12.2024 р.

Тези подано в авторській редакції. Автори тез відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, покликання на них та інші відомості. Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали дозволяється тільки за згодою авторів.

ЗМІСТ

Тези секції 1. «ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ»

Гудим А. Особливості переживання стресів у підлітковому віці.....	6
Казаку І. Резильєнтність як найважливіша навичка сучасної особистості... 8	8
Комінська М. Психологічні особливості становлення професійної ідентичності майбутніх психологів.....	9
Кошло А. Рівень переживання стресу курсантами під час війни.....	11
Лавренко Д. Розвиток емоційного інтелекту у підлітків.....	13
Лубенська Я. Психологічні особливості дітей з ООП в ЗДО.....	14
Мірошник Ю. Психологічні особливості розвитку емоційної сфери старших дошкільників.....	16
Музика Н. Особливості емоційного розвитку дітей дошкільного віку.....	19
Назарова С. Професійна самоідентифікація як предиктор психологічної готовності до трудової діяльності майбутніх медиків.....	21
Некивайко І. Соціально-психологічна підтримка підлітків-девіантів у навчальних закладах.....	23
Омговицька І. Особливості психологічної підтримки підлітків у часі війни.....	24
Парійчук В. Сутність готовності до професійного самовизначення та побудови кар'єри у старшокласників.....	26
Подедворна Г. Основні чинники особистісного самовизначення у ранньому юнацькому віці.....	29
Поліщук К. Психологічні особливості впливу воєнного стану на емоційну сферу старших дошкільників: теоретичний аспект.....	31
Полтавець Т. Психологічний супровід здобувачів освіти у кризових станах.....	35
Прохоренко Я. Програма розвитку емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку.....	36
Рибальченко Д. Поняття та особливості самореалізації особистості в молодому віці.....	37
Салімоненко-Карачун Д. Психологічні чинники розвитку емоційної сфери молодших школярів.....	39
Скора Ю. Соціально-психологічні чинники професійного самовизначення учнів з особливими потребами.....	41
Степачова Н. Ризики зриву адаптаційної поведінки підлітків у стресових умовах.....	43
Стецик І. Професійне самовизначення старшокласників як система	

ціннісних виборів.....	44
Терещук Б. Розвиток резильєнтності як психологічного ресурсу особистості.....	46
Цитулець Д. Емоційний інтелект як проблема сучасної психології.....	47
Яснолобов В. Розвиток емоційного інтелекту студентів-психологів.....	49

Тези секції 2 «ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ОСОБИСТОСТІ У СТРЕСОВИХ ТА КРИЗОВИХ СТАНАХ»

Бондаренко А. Психоедукації як чинник соціально-психологічної адаптації внутрішньо переміщених осіб.....	51
Грабовська О. Стресові стани у поранених під час лікування у медзакладах.....	54
Карпенко Л. Психологічні особливості переживання бойового стресу військовослужбовцями.....	56
Коваленко А. Стрес і психосоматичні захворювання: передумови, причини і наслідки.....	58
Коваленко А. Особливості роботи з підсвідомістю клієнтів із використанням Метафорично Асоціативних карток.....	61
Корж Д. Особливості структури психологічної допомоги особистості у стресових та кризових ситуаціях.....	63
Любченко К. Психологічний тренінг як засіб попередження та подолання депресивних станів особистості.....	65
Письменна О. Особливості психологічної підтримки учасників бойових дій.....	66
Рудченко К. Психологічні наслідки пролонгованої стресостійкості учнівської молоді та їх психокорекція.....	69
Саблук А. Прояв стресових станів школярів у сновидіннях.....	71
Тітко Е. Психологічна підтримка українських мігрантів/ВПО у кризових станах: методи боротьби з депресією та тривожністю.....	74
Черниш Д. Медитативні техніки у подоланні стресових станів.....	79
Чижова В. Особливості психоемоційного стану та ризику розвитку ПТСР у мешканців деокупованої території.....	82
Чуб О. Діагностика кризових психічних станів у студентському середовищі: теоретичні та практичні аспекти.....	84
Чуприна О. Особливості психокорекції тривожності молодших школярів методами гештальт-терапії.....	86
Шуляк Я. Професійне вигорання вчителів в умовах воєнного стану.....	88

Тези секції 3 «ПСИХОЛОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ОПТИМІЗАЦІЇ МІЖСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ»

Абрамович О. Психологічні особливості розвитку емоційної сфери у підлітків з неповних сімей.....	91
Бабак М. Поняття арт-терапії та її роль у розвитку сімейних взаємин.....	93
Лук'янчук Ю. Важливість сім'ї та близьких у процесі подолання стресу та кризових ситуацій.....	95
Ляшенко А. Розвиток міжособистісних стосунків сучасної молоді засобами соціально-психологічного тренінгу.....	97
Кротік К. Психологічні особливості маніпулювання особистістю в системі управління.....	99
Мацько С. Адекватна самооцінка студентської молоді як основа впевненості у собі.....	101
Пилипчук А. Особливості психологічної профілактики конфліктів у професійній діяльності юристів.....	103
Рахманкулова Ш. Психологічні механізми стресостійкості лідерів у сучасних організаціях.....	105
Солод В. Психологічні особливості спілкування підлітків із дорослими.	107
Черноус Я. Проблема дитячо-батьківських стосунків: результати емпіричного дослідження.....	109

Література:

1. Арцишевська О. Сутнісний аналіз самовизначення людини. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філософські науки.* 2013. № 11. С. 9-12.
2. Професійне самовизначення старшокласників в умовах освітнього округу: навчальний посібник / Л. А. Гуцан, О. Л. Морін, З. В. Охріменко та ін. Харків : Ранок, 2016. 220 с.
3. Рибалка В.В. Психологія професійного самовизначення. Київ : Деміург, 2004. 224 с.
4. Серета О. Соціально-психологічні чинники професійного самовизначення старшокласників: дис. ... канд. психол. наук. Київ, 2021. 201 с.
5. Соціально-психологічні чинники мотивації професійного вдосконалення особистості : наук.-метод. посіб. / Боришевський М. Й., Семиченко В. А., Бондарчук О.І. та ін. Київ : Логос, 2005. 28 с.

УДК 373.3-053.4:159.942"36"

ПОЛЩУК Катерина,

*магістрантка 2 р.н. спеціальності
053 «Психологія», Тернопільський
національний педагогічний
університет імені Володимира
Гнатюка, м. Тернопіль*

*Науковий керівник: СІТКАР Віктор, канд.
психол. н., доц., доцент кафедри психології
розвитку та консультування
Тернопільського національного
педагогічного університету імені
Володимира Гнатюка, м. Тернопіль*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ВОЄННОГО СТАНУ НА ЕМОЦІЙНУ СФЕРУ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Війна є надто травмуючою подією. В такій ситуації нам, дорослим, важко постійно лишатися психологічно стійкими під час небезпеки, шокуючих новин та «емоційних гойдалок». А дошкільникам ще набагато важче: їх психіка ще не має повністю сформованих захисних механізмів, як у дорослих людей, і тому вони вплив війни переживають більш болісніше. Адже військові дії можуть викликати у них негативні емоційні стани, такі як страх, тривога та втома.

Досить велике число громадян України, зокрема й маленьких, є більше або менше травмовані війною, так зазначають експертки громадської організації «Ла Страда-Україна»: А. Кривуляк, координаторка Національної гарячої лінії для дітей та молоді, та О. Зінченко, психотерапевтка, комунікаційна менеджерка. З офіційних джерел відомо, що: близько 80% із нас зможуть подолати та пережити ці страшні часи без надмірної шкоди для психіки. Значна кількість наших дітей мають хороший шанс отримати майбутнє, на яке вони заслуговують. Захищати і підтримувати дітей – це святий обов'язок та відповідальність дорослих [3].

Емоційний досвід дитини, тобто досвід її переживань, може бути як позитивним, так і негативним, що безпосередньо впливає на її самопочуття. Для психічного здоров'я дітей потрібна збалансованість позитивних і негативних

емоцій, що забезпечує підтримання душевної рівноваги та життєвої поведінки. Порушення емоційного балансу призводить до емоційних розладів, відхилень у розвитку особистості, проблеми соціальних контактів. Перед вихователем стоїть завдання: навчити маленьку дитину керувати своїми емоціями та сприяти формуванню в дошкільнят позитивного емоційного настрою; звільнитися від напруження, скутості; розвивати й коригувати емоційну сферу дітей [1].

Саме тому, сьогодні, зважаючи на зазначене вище, проблема розвитку емоційної сфери дітей дошкільного віку під впливом воєнного стану є актуальною як в теорії, так і прикладному контекстах.

Мета статті: висвітлити теоретичні аспекти психологічного впливу війни на емоційну сферу старших дошкільників.

Аналіз теоретичних джерел та прикладних досліджень з психології, соціології медицини виявив, що в емоційному розвитку сучасних дітей (дошкільників, підлітків) спостерігається збільшення негативних проявів, а саме: вони не вміють відгукуватися на почуття і стан інших, помітні емоційна напруга, стресові стани, афективні реакції, страх, пригнічений настрій, розлади що стосуються адекватності емоційного регулювання, невротичні прояви тощо.

Проблема емоційного розвитку дітей дошкільників, сьогодні, досить часто привертає увагу педагогів і психологів. Не всі дошкільники можуть самостійно виражати свої почуття, емоційні хвилювання без спеціально організованої освіти, тому що здатність довільно керувати своїми діями та емоціями формується впродовж усього вікового періоду. Як зазначає Н. Трофаїла, емоції проходять шлях прогресивного розвитку, набувають все більш різноманітний зміст і все більш складні форми прояву завдяки впливу соціальних умов життя і виховання. У дошкільників емоційний розвиток пов'язаний, насамперед, з появою у них нових інтересів, мотивів та потреб [8].

Емоції – це постійні супутники людини, що впливають на її думки та вчинки. Вони відображають стан суб'єкта і його ставлення до об'єкта. В структурі особистості у різних людей емоційна сфера має різну вагу. Вона може більше чи менше залежати від темпераменту, емоційного збудження та стійкості людини, від потреб, спонукань та інших факторів. Переживання, як емоція, завжди має глибоко особистісний характер, що пов'язаний з реальним «Я» людини. Кожне особистісно-значуще ставлення набуває емоційного характеру, і спостерігаючи за тим, що конкретно дратує людину чи залишає її байдужою, робить радісною або засмучує, можна виявити реальну її суть.

В контексті зазначеного важливим є те, що формування емоцій під впливом воєнного стану, виховання моральних та естетичних почуттів сприяє досконалішим стосункам у ставленні дитини до навколишнього світу, а суспільству – у становленні психічно здорової та всебічно розвиненої особистості. Вплив війни, рашистів проти України, відчули навіть ті українські діти, які не бачили ворожу техніку, руйнування та смерті. Навіть якщо батьки заздалегідь евакуювали їх на відносно безпечну територію України чи за кордон. Навіть якщо діти ніколи не чули наживо сирени. Вони слухають, про що ведуть розмови дорослі, читають і дивляться новини [3].

Не забуваймо, що певним чином сприймати дійсність, реагувати на неї, допомагають емоції. Вміння природньо радіти, розуміти почуття та емоційні стани людей, правильно висловлювати свої бажання і комунікувати з ними, бути

сприйнятливим до мистецтва і проявів життя – все це залежить від того, як емоційно сформована дитина. Саме те, як розвинена емоційна сфера дошкільників, має вплив на розуміння підростаючою людиною світу та успішної взаємодії з нею [6].

Дитина не в змозі повністю усвідомити зміст того, що відбувається – вона просто запам'ятовує ситуацію, свої переживання в цю мить. Її сприйняття дійсності стає хаотичним, безладним, починає відзначатися плутаниною, втрачається «структура світу» в якому дитина живе [5]. Становлення повноцінного громадянина, здатного захищати свої права в умовах гіпертрофованої популяризації насилля та поляризації громадської думки, можливо, поки що виглядає не найнагальнішим питанням. Особливо в умовах, коли у війні уже загинули тисячі українських громадян, у тому числі й діти. Але стратегічно, – саме від вирішення вектору соціалізації значною мірою залежатимуть майбутні прийнятні моделі соціальної поведінки, а відповідно – майбутнє нашої держави [5].

Як зазначають експерти, стрес у дітей формується через нерозуміння подій, що відбуваються. Тому, особлива увага має бути привернена роботі із психікою та раціоналізації процесів соціалізації дітей [4]. Психотерапевт О. Гуковський дає кілька дієвих порад, які допоможуть впоратися зі стресом як і власне активним учасникам подій, так і тим, хто переживає їх далеко від лінії фронту. Зокрема, це: – кожен має знайти своє місце у цій ситуації. Найпростіша порада – це взаємозв'язок з іншими. Спільне проведення часу, але бажано з користю. У цивільному житті – займатися волонтерством, наприклад, плести разом маскувальні сітки. Треба перестати вірити в месію, який прийде і все зробить за нас. Зверніть увагу на тих, хто поруч з вами і потребує підтримки, зателефонуйте рідним і близьким. Є теорія, що кожен, аби почуватися впевнено, повинен мати хоча б п'ять «безпечних людей», на яких можна покласти. Складіть список таких людей. Також можна сформувати список безпечних місць, де вам було добре і куди ви хотіли би повернутися. Важливо максимально використовувати ті ресурси, які приносили раніше радість: спорт, рукоділля, малювання, гра на музичних інструментах. Але займайтеся цим разом із кимось. Є і така проста порада – 12 обіймів у день. Завдяки взаємодії ми підтримуємо одне одного і самі стаємо сильнішими [2; 7].

Аналіз теоретичних джерел з проблеми дослідження виявив, що під час війни, і діти, і дорослі люди переживають різні складні емоційні стани, саме тому не можна залишати дітей з їхніми переживаннями віч-на-віч. Вони ще не навчилися допомагати собі самостійно. Найбільш значущий вплив війна здійснила на емоційну сферу дитини. Це відображається в поведінці, емоційній та когнітивній сферах дітей, які вимушені виїхати з території військових дій.

Висновки. Узагальнюючи сказане зазначимо, що стан дитини в умовах війни може сприяти як залученню ресурсів, так і погіршенню психічного здоров'я через емоційне напруження та виснаження. Тому дитині вкрай важливо допомогти впоратися зі своїми емоціями через зрозуміння того, що відбувається. Ці завдання покладаються на значущих дорослих, психологів, вихователів закладів дошкільної освіти.

Фахівці-психологи наголошують, що немає правильних і неправильних почуттів та емоцій, усім їм природа відвела важливу роль в житті дитини. Крім

того зауважимо, що емоції дають самим дітям і дорослим інформацію про їх стан. Стенічні емоції, зокрема радість, задоволення, довіра, дають дітям відчуття безпеки та надійності. Саме завдяки таким емоціям дошкільнята, і не тільки, відчують, що в їхньому світі все гаразд [8].

Література:

1. Блозва А. І., Красуля О. М. Корекція емоційної сфери дошкільника засобами гри. URL : <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pedagogica/article/viewFile/3294/3218> (дата звернення. 03.11.2024).
2. Брик А. Тернопільський психотерапевт: «Якби усі уявили, що кожного дня вмирають світи, то кинули б зброю і розійшлися». URL: <http://nday.te.ua/ternopilskyjpsyhoterapevt-yakby-vsi-uyavyly-scho-kozhnoho-dnya-vmyrayut-svity-to-kynuly-b-zbroyu-irozijshlysy/> (дата звернення 30.10.2024).
3. «Війна не відмінє дитинство». Як підтримати дітей та підлітків: поради від психологинь, експертток Національної гарячої лінії для дітей та молоді Громадської організації «Ла Страда-Україна». URL : <https://la-strada.org.ua/articles/vijna-ne-vidminyaye-dytynstvo.html> (дата звернення: 03.05.2023).
4. Діти війни: дослідження проблем дитинства в Україні за умов військової агресії. URL: <http://uire.org.ua/doslidzhennya/1738/> (дата звернення 18.10.2024).
5. Допомога дітям, постраждалим внаслідок воєнного конфлікту: Довідник вихователя дошкільного навчального закладу / Н. В. Пророк, С. А. Гончаренко, Л. О. Кондратенко та ін., за ред. Н. В. Пророк. Слов'янськ: ПП «Канцлер», 2015. 84 с.
6. Особливості розвитку емоцій у дітей дошкільного віку. URL : <https://emotsijno-osobistisnij-rozvitok-ditej-v-umovakh-sim-ji.webnode.com.ua/osoblivosti-rozvitku-emotsij-u-ditej-doshkilnogo-viku/> (дата звернення: 28.10.2024).
7. Сіткарь В. І. Теоретико-методологічний аспект соціально-психологічної допомоги дітям з травмою війни. *Психосоціальна підтримка осіб з травмою війни: міжнародний досвід та українські реалії*: збірник матеріалів, доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Маріуполь, 28 лютого 2018 р. Маріуполь: ДонДУУ, 2018. С. 148–151.
8. Трофаїла Н. Д. Емоційний розвиток дітей дошкільного віку. URL : <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/2599/1/EMOCIJNY%60J%20ROZVY%60TOK%20DI TEJ%20DOSHKIL%60NOGO%20VIKU.pdf> (дата звернення: 28.10.2024).

УДК 159.9:37-052

ПОЛТАВЕЦЬ Тарас, магістрант 1
р.н. спеціальності 053 «Психологія»
Гуманітарно-педагогічного
факультету НУБіП України, м. Київ
Науковий керівник: **ОМЕЛЬЧЕНКО**
Людмила, канд. пед. н., доц., доцент
кафедри психології НУБіП України, м. Київ

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ У КРИЗОВИХ СТАНАХ

Сучасні школярі переживають не тільки вікові кризи, а й багато різних життєвих криз. Тільки за останнє десятиліття: пандемія ковіду, коли унеможлиблюється міжособистісна взаємодія учнів; з'являються обмеження в освітньому процесі, адже перед вибудовою результативного змішаного навчання пройшов складний етап адаптації, бо ніхто не був готовий до таких рішень; повномасштабна війна росії проти України, яка змушує учнів перебувати в стані